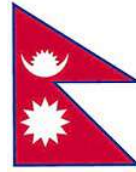

राष्ट्रिय भण्डालाई कि रोक ?

फागुन २१ को निर्वाचनका लागि निर्वाचन आयोगले चुनाव प्रचारका क्रममा १० भन्दा बढी राष्ट्रिय भण्डा प्रयोग गर्न निषेध गरेको छ । राष्ट्रिय भण्डामा निषेध गर्नुपर्ने कारण भने आयोगले खुलाएको छैन । प्रमुख निर्वाचन आयुक्तविहीन नै चुनाव हुँदैछ । कार्यवाहक प्रमुख निर्वाचन आयुक्त रामप्रसाद भण्डारीले धर्मको नाममा चुनाव प्रचार गर्न निषेध गर्नु बुझेन सकिन्छ, राष्ट्रिय भण्डामा किन आपत्ति ? चुनाव प्रचारप्रसार क्रममा जुलुस, आमसभा, कोषसभा, घरदैलो, भेटघाट हुनु स्वभाविक हो । पार्टीका भण्डा जति पनि फहराउन पाइने, राष्ट्रिय भण्डा भने १० यानमात्र ? यो कस्तो आचारसंहिता हो ? भनेर प्रश्न उठेको छ । राष्ट्रिय भण्डा फहराउँदै कुनै पनि दल वा उमेदवारबीच विवाद हुनुपर्ने कुनै सम्भावना नै छैन भने यस्तो विषयमा पनि सीमा, कन्ट्रोल ? आश्चर्य छ ।

चुनाव गोरू जुधाइभन्दा कडा

माधेसक्रान्तिमा हुने नुवाकोटको गोरू जुधाइ

एमाले अध्यक्ष केपी ओलीले चुनावमा सहभागी हुनका लागि निर्वाचन आयोगमा बन्द सूची बुझाउँदै र कांग्रेससँग गठबन्धनका लागि धमिनुत छलफल अगाडि बढाए पनि निर्वाचनको वातावरण बनेको छैन, एमालेको जोड संसद पुनर्स्थापनामा नै हुनुपर्छ भनेका छन् । पहिले छानबिन आयोगमा गयान दिनु, गोली ठोक, यो अवैधानिक सरकार, निर्वाचन हुँदैन भन्ने एमाले अब आफ्नै अभिव्यक्ति तोड्न पुगेका छन् । तथापि उनी स्थानहद रेखा नाघ्ने हिम्मत गरिरहेका छैनन् । यसैबीच राष्ट्रपति पहिलकदमीमा प्रधानमन्त्री, माओवादी, कांग्रेस, एमालेबीच निर्वाचनमुखी भेटवार्ता र छलफल भएपछि कांग्रेस सभापति शेरबहादुर देउवाले सुरक्षाको वातावरण बने निर्वाचनमा जाने, अन्य दल पनि जान तैयार रहेको बताए भने १६ कम्युनिष्ट पार्टीको नेता बनेका प्रचण्डले आफू पनि निर्वाचनका लागि तैयार रहेको जनाउ दिएका छन् । अब निर्वाचन हुने सम्भावना बढेको छ ।

फागुन २१ को चुनाव बाबु र विश्वसनीयता गुमाएका पुराना ठूला तीन दल र नयाँ विश्वासको जग बसान तम्बेका नयाँ पुस्ताबीच प्रतिस्पर्धाको माहोल बन्दै गएको छ । हरेक वर्ष माघे संक्रान्तिका दिन नुवाकोटको तारुकेमा जसरी गोरू जुधाइको पर्व मनाइन्छ, यसपटकको चुनाव पनि त्यस्तै पर्व हुनेवाला छ ।

मुख्य सवाल भनेको फागुन २१ को चुनाव जेनजीको एजेण्डा, परिवर्तन, सुशासन, भ्रष्टाचारमाथि कारवाही, राजनीतिक मुद्दाहरूको छितीफागोका रूपमा हुन्छ कि हुँदैन भन्ने हो । यसको निर्णय निर्णायक जनताले गर्ने अपेक्षा गरिँदछ ।

निकै अर्थपूर्ण अँगालो

केही दिन अघि भापावाट भारत निम्त्याइएका पूर्वराजा सिलगढी हुँदै भारत जानुभयो र मोदीसँग यसरी मित्रमिलाप गर्नुभयो । पूर्वराजाले उत्तरप्रदेशका मुख्यमन्त्री योगी आदित्यनाथ र अन्य नीतिनिर्णायकहरूसँग पनि

भेटवार्ता भएको थियो । यो भ्रमण र भेटवार्तामा नेपालको राजनीतिक अस्थिरता, हिन्दुराष्ट्रको मुद्दामा समेत वार्ता भएको बताइन्छ । दुई हप्ता अघि पूर्वराष्ट्रपति विद्यादेवी भण्डारीले राजतन्त्र पुनर्स्थापना हुनसक्ने एकीकृत थिइन् भने नेपाली कांग्रेसभित्र राजतन्त्रलाई श्रेष्ठ विप्लव पट्टि छलफलमा रहेको छ ।

नेपालको राजनीति कुनै पनि बेला घुट्न लिप्तसमेत संक्रमणमा रहेको छ । यो संक्रमण यति गम्भीर छ कि यसको निकास यो र अँगालो अन्तरसम्बन्धित लाग्छ ।

जसपा र लोसपा फेरि एकै ठाउँ

बल्ल बल्ल मधेस मिलाप

उपेन्द्र यादव र महन्थ ठाकुरबीच तानातान, हानाहान, आरोप प्रत्यारोपपछि दुवैजना आफूले नेतृत्व गरेको जसपा नेपाल र लोसपा नेपाललाई एकीकरण गराउन सफल भएका छन् । एकीकरणको घोषणा भएको छ । यी दुवै नेता र दुवै पार्टी मधेस केन्द्रित पार्टी हुन् । आइतबार भएको यो निर्णयले मधेशवादी दलहरूलाई पनि निर्वाचनले छोएको देखिन्छ । दुवै पार्टीका दुवै नेताले सही गरेपछि प्रचारित विज्ञापन अनुसार सधीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक प्रणालीलाई संस्थागत गर्न र सधीयता, पहिचान, समानुपातिक समावेशिता एवं सामाजिक न्याय जस्ता अग्रगामी परिवर्तनका मुद्दाहरूलाई मजबुत बनाउन एकीकरण गरिएको उल्लेख छ । विज्ञापितमा अग्रगामी परिवर्तनका मुद्दाहरूलाई मजबुत गदै न्यायपूर्ण समाज निर्माण गर्ने आवश्यकतालाई आत्मसात गरी जसपा, नेपाल र लोसपा नेपाल पार्टी एकीकरण गरिएको उल्लेख भए पनि यी दुवैको गुट र फूटको इतिहास छ ।

कांग्रेस, एमाले र माओवादी

ठूला दल फेरि सिद्धान्तहीन बाटोमा, रवि-बालेन एक

रास्वपा र काठमाडौँका मेयर बालेन साहबीचको सातवृद्धि सम्मोहताले मुलुकको राजनीति तरंगित बनेको छ । रातभरको वार्तापछि बिहान साइ ४ बजेतिर रास्वपा सभापति रवि लामिछाने र मेयर बालेनबीच सम्मोहता भएको थियो ।

१६ कम्युनिष्ट मिलाएर प्रचण्डले नेकपा बनाए, यो उनका लागि हो । पुराना निर्णय उल्ट्याएर तेश्रोपल्ट आफूलाई एमालेको अध्यक्ष वरण गरेका ओली, आफ्नै लागि बनेका हुन् । सभापति नछोड्ने, निर्णयित वा विरोध अधिवेशन पनि नगराउने र डडेलधुराबाट आठौँपल्ट पनि चुनाव लड्ने सिफारिस गराउने शेरबहादुर देउवा पनि स्वाभिमानी भएका छन् । देशका लागि यी तीन पार्टी र तीन नेता उभिएको देखिँदैन ।

८ दशक पुराना पार्टीहरूका यी तीन नेता प्रचण्ड र ओली तीन तीनपल्ट प्रधानमन्त्री बने, देउवा ५ पल्ट प्रधानमन्त्री भए, देशले के पायो ? तिनका पार्टी र पार्टी पत्तिले के पायो ? केही नपाउनु र सभूल देश असन्तुष्टमा आक्रोसित हुँदा भवौ २३ र २४ जन्म्यो । जेनजी पुस्ताले २०७९ को संविधान असफल सावित गरिरिएका हुन् । अगष्टिठ हुन् र राजनीतिक सुफुवुक नपुग्दा राष्ट्रमा खिया बनेर बसेकाहरूले खेल्ने मौका पाएका हुन् । तथापि फागुन २१ को चुनावमा जबरजस्त जोड दिन

रास्वपाका अध्यक्ष रवि लामिछाने र बालेन साहबीच एकता भएको छ । यो एकताले माओवादी, कांग्रेस र एमालेका सामु राजनीतिक चुनौती खडा गरिएका छन् । यी तिनै दल फेरि नीति, नैतिकता, सिद्धान्तहीन गठबन्धन गरेर नयाँ पुस्तालाई परास्त गर्नतिर अग्रसर देखिएका छन् । व्यक्तिगत स्वार्थका कारण यिनले राजनीतिक निष्ठाको जग फेरि एकपल्ट भस्मे कार्य गर्दैछन् ।

०७९ मा रास्वपा गठन गरेको ४ महिनामा बैकल्पिक पार्टी बनाउन सफल रवि लामिछानेले 'सम्पूर्ण त्याग गर्न तैयार छु' भनेजस्तै बालेनलाई प्रधानमन्त्री र आफू पार्टी अध्यक्ष बन्ने निर्णय गरेका छन् । रास्वपा भन बलियो बन्न पुगेको छ ।

यो एकतामा उज्यालो पार्टीका कुलमान घिसिङ मिसिन सकेन । रविंको राजनीतिक डाइनामिजम, बालेनको जनसम्मानमा, जेनजीको जागरण समेत मिल्न सकेको भए, बालेन रविंले प्रयास गरेका हुन्, डा.बाबुराम भट्टराईको पुरातनशील लोकतान्त्रिक पार्टी, कुलमान घिसिङको

उज्यालो नेपाल, रेशम चौधरीको नाउपा, राजेन्द्र महताको राष्ट्रिय मुक्ति पार्टी, अशोक जेनजीको जनता समाजवादी पार्टी, प्रभु साहको आमजनता पार्टी, जनमत पार्टीका डा. सीके राउत, खगेन्द्र सुनारको हाम्रो पार्टी नेपाल, केही जेनजी बाबु, हर्क साय्याङको श्रम संस्कृति पार्टी, मिल्न सकेको भए चुनाव अघि नै यी पुराना दल बलिन भएको अनुभूति हुनसक्यो । तर रवि, बालेनले सही नेतृत्व र बैकल्पिक शक्तिहरू सके एकता, नसके कार्यगत एकता गर्न सकिने ढोका खुला राखेको बताएका छन् । डा.बाबुराम र कुलमानले कार्यगत एकता भन्दैछन् ।

जो रवि, बालेन कतै एकतामा छुट्टेका छन्, तिनले एउटै चुनौतीमा जान सकिनेमा सबै एकमत छन् । देशको आवश्यकता नबुझेर धेरै पार्टीले रवि, बालेनसँग एकता नगर्नुमा चुक देखिन्छ ।

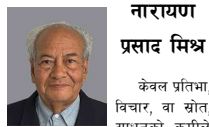
यसैबीच प्रधानमन्त्रीको अनुरोधमा राष्ट्रपतिले संवाद गराएका छन् । प्रधानमन्त्रीले यो ठाउँ तपाईंहरूकै हो, चुनावमा जाओ भन्ने आग्रहपछि तिनै नेताले सुरक्षा भए चुनाव जान सकिनेमा सहमत छन् । चुनाव हुने नसके अस्पर्शको स्थिति छैन । लुटिएका गोली र हतियार लिएर आएर तिनीहरू पक्राउ पर्नेछन् । सुरक्षा वातावरणको खोचे थाप्नु भनेको चुनाव नतिजा प्रतिकूल हुने हतासामात्र हो । त्यसमाथि चुनावको वातावरण मिलाउने

जम्मेवारी पार्टीहरूको पनि हो । योभन्दा धेरै खतरा भएका छिमेकी देशहरूमा पनि चुनाव सम्भव भएका छन् भने नेपालमा नहुने कारण छैन । हो, एमालेले संसद पुनर्स्थापनाका लागि सबौँचमा रिट हालेपछि कांग्रेसका सचेतक पनि रिट हाल्न पुगेका छन्, यो विषय अदालतको विचारधीन छ । संसद पुनर्स्थापना भए देउवालाई प्रधानमन्त्री बनाउने चालनी ओलीले चटाएका हुनसक्ने अनुमान गरिएको छ । तर कांग्रेसले रवि, बालेनको एकताको चुनावी प्रतिकार गर्नसक्ने स्थिति छैन । अहिले पनि प्रचण्ड, देउवा र ओली आफूना दस्ताको सुरक्षाभन्दा बाहिर जनतासँग अन्तरक्रिया गर्न जानसक्ने नैतिक साहस देखाउन सकेका छैनन् । यही विषयलाई सुरक्षा वातावरण भनिएको होला ।

०४६ साल पछि र ०६३ को परिवर्तनका बाहक र शासक थिएनै हुन् । यिनले चुनावका लागि सुरक्षा भएन भन्ने ? विश्लेषकहरू चाँकित परेका छन् ।

दलहरूको अकल्पित संख्या र लोकतन्त्रको अधोगति

नारायण प्रसाद मिश्र

केवल प्रतिभा, विचार, वा सीत, साधनको कमीले

मात्र राष्ट्रको पतन हुँदैन । जब नागरिकहरूले विशेषगरी नेताहरूले, समाजका अग्रणीहरूले राष्ट्रहित भन्दा व्यक्तिगत स्वार्थ र अभिलाषापालाई प्राथमिकता दिन लाग्छन्, तब राष्ट्र पतनको यात्रा सुरु हुन्छ । राजनीतिक व्यवस्था तब भिँसिन्छ जब मानिसहरू जिम्मेवारी भन्दा आफ्नै स्वार्थ, सुलुलियत, सुविधा, पद, प्रतिष्ठाको पछाडि दौडिन्छन् र समस्या समाधान गर्नभन्दा आफ्नै मात्र स्वार्थ पुरा गर्न अघि सर्छन् । लोकतन्त्रको उपादेयता र प्रतिष्ठा राजनीतिक दलहरूको संख्यामा होइन, तिनका नेताहरूको इमान्दारी, अनुशासन र एकतामा निर्भर हुन्छ । दल स्थापना र दल विभाजन सजिलो गर्न सकिन्छ तर राष्ट्र-निर्माणको लागि ज्ञान, बुद्धि विवेक, निस्वार्थ सेवा मेहेत र परिश्रमको आवश्यक पर्छ ।

इतिहासले देखाउँछ-अव्यधिक विभाजनले समय, बाँच्यो, सबल समाजलाई पनि कमजोर बनाउँदछ । जब प्रत्येक व्यक्ति नेता बन्न चाहन्छ, प्रणालीहरू टुक्रिन्छन् । जब राजनीतिक

दर्शन र क्रियाकलाप व्यक्तिगत फाइदाको साधन बन्छ, संस्थाहरू भिन्नभिन्नैबाट खोका हुन्छन् । जब मानिसहरूमा सेवान्तर शक्तिको लालसा बढ्छ, देशहरू अधोगति बढ्छन् । यो केवल भनाइ मात्र होइन-धेरै उदीयमान राष्ट्रमा पनि देखिएको दुर्गति हो । हाल नेपालमा यस्तो चित्र छल्लै देखिएको छ ।

नयाँ दलहरूले स्थापनाको वखत मुलुकमा गरिनुपर्ने सुधार, जवाफदेहिता र नयाँ राजनीतिक संस्कृतिको प्रतिज्ञा गर्छन् । यसैले हाम्रा भ्रष्टाचार, कुशासन र यथार्थताको असफलतालाई चुनौती दिन नयाँ राजनीतिक दलहरू उदाउनु आशाको विरण देखिन्छ । ती दलहरू- लोकतान्त्रिक, कम्युनिष्ट, राजवादी, क्षेत्रीय वा जिल्लावादी कुनै पनि होइन । तर तिनै दलहरू जब सानातिना कुरामा भिन्नताले तिहुपारी नेतृत्व हत्याउने दाउमा समान विचारधाराका दलहरूमा विभाजित हुन्छन्-सुरूमा स्थापना कालमा देखिएको ऊर्जा चाँडै नै त्यो व्यक्तिगत महालाकांक्षामा विहिन हुन्छ । अनि तिनै दलहरू नामका विना कामका बन्छन् । हाम्रो मुलुकमा धेरै दलहरूको स्थिति यस्तै छ ।

यो घटना नेपालका एनजिओ संस्कृतिज्ञहरू मेल खान्छ । एक समय नेपालमा उपत्यकाका वागमती नदी माथि सफा गर्ने अभियान र उद्देश्य लिई स्थापना र सञ्चालन भएका २०० भन्दा बढी एनजिओ र आइन्जिओहरू रहेको इतिहास छ । अहिले के छ, थाहा छैन । तर हामी सबैलाई थाहा छ- हाम्रा नदीहरूमा फोहर, दुर्गन्ध र प्रदुषण उत्रे छ । यो कुराबाट

स्पष्ट गर्छ- संस्थाहरूको वृद्धि मात्रले समाधान ल्याउँदैन । जब ती मध्ये धेरै व्यक्तिगत वा सीमित समूहको स्वार्थ, प्रतिष्ठा, धन, वा प्रभावका लागि बन्छन् । हाम्रा दैनिक बढ्दो राजनीतिक दलहरूको संख्याले पनि यस्तै स्थिति प्रदर्शन गरेको छ

प्रकाशित समाचार अनुसार २०८२ मा मात्र १५ सम्म नेपालमा १४३ राजनीतिक दलहरू दर्ता भएका छन्- लोकतान्त्रिक, कम्युनिष्ट, र राजवादी, आदि । प्रायः धेरैजसो दलहरू उही राजनीतिक नारा र सिद्धान्त लिएर पनि धुँए गुट र नामका दलहरूमा विभाजित भई स्थापना भएका छन् । यो राष्ट्रपति र जनहितको आवश्यकता र चाहना होइन । यसमा व्यक्ति वा समूह विशेषको दलको नेताको नाम सम्मको पद, प्रतिष्ठा पाउने इच्छा र चाहना बाहेक अरु देखिँदैन । प्रत्येक विभाजनले राष्ट्रिय ऊर्जा क्षय गर्छ, मत विभाजित गर्छ र अस्थिरता गडिन्छ । यो निस्सन्देह लोकतन्त्रको विनाशको संकेत हो । यो कुरा स्पष्ट रूपमा अमेरिकासँग तुलना गर्दा नै नेपाल भन्दा पचास गुणा ठूलो देश, तर यहाँ केवल दुई प्रमुख राष्ट्रिय दल-

डेमोक्रेटिक र रिपब्लिकन मात्र प्रतिस्पर्धा र सत्ता सञ्चालनमा छन् । त्यहाँ पनि केही नागप्य समाज दलहरू छन तर असत्व वा प्रभावमा छैन । स्थिरता र समृद्धि धेरै दल भएर होइन, स्पष्टता र संस्थागत अनुशासनबाट आउँछ ।

हाम्रो देशमा दलहरूको असीमित वृद्धिले एउटा सरल सत्य उजागर गर्छ- नेता धेरै, नेतृत्व छैन । देश धेरै राजनीतिक दलहरूको आवाजहरूको कमीले होइन, ती आवाजहरू राष्ट्रको समृद्धि र विकासको लागि आवश्यक मूल उद्देश्यका लागि एक हुन नसकेर पीडित छ ।

सत्य भन्ने हो भने हाम्रो देशको विकास र प्रगतिको लागि दलहरू संख्या कममा कम हुनुपर्छ । तर दलहरू गतिवा र बलिया हुनुपर्छ । राष्ट्रको विकास र जनकल्याण सबैभन्दा ठूलो व्यक्तिगत स्वार्थ भन्दा माथि उठेका नेताहरू हुनुपर्छ । त्यस्तै राष्ट्र उत्थानका लागि परिवर्तन लि-स्वार्थ भावनाका दलका अनुयायीहरू मुलुकमा हुनुपर्छ । गुग्गुडा र हुल्याहोहरू होइनन् । यस किसिमको परिवर्तन विना दलहरूको दैनिक बढ्दो विभाजन र बढी स्वाधीन दलहरूको वृद्धिद्वारा मुलुकलाई अफ गडि पतनतिर खसेछ । यसले हाम्रो लोकतन्त्रबाट फल पाउने आशा भन निराशातिर पुर्‍याइ दिन्छ । हाम्रो देशमा यस्तै भइरहेको छ । यसमा ध्यान दिन जरूरी छ । तर ध्यान दिने पो कसले ?

narayanshanti70@gmail.com

देउडा गायिकाको संसदमार्ग

नवयुवराज हृदयन्त शाहलाई मार्मिक देउडा गीत सुनाएर धेरैको मन जित्न सफल २४ वर्षीया जुम्लाकी पञ्चकली बुढालाई राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी (राप्रपा) ले समानुपातिक सासदमा सिफारिस गरेको छ। अब उनको संसदमा पुग्ने मार्ग खुलेको छ। राप्रपाका अनुसार कला र गतको सम्मानमा सिफारिस गरिएको हो।

क्रिसमस- सहिष्णुता कि सांस्कृतिक भ्रम ?

क्रिजित विक्रम खनालको यो विषयले चिन्तनयोग्य छ।
खनाल लेख्छन्- नेपाल हिन्दु बहुल राष्ट्र हो। यद्यपि नेपाल बहुधार्मिक देश हो र यहाँ विभिन्न धर्म, संस्कृति र परम्पराहरू सहअस्तित्वमा छन्। यही सहअस्तित्वको परिवेशमा पछिल्ला वर्षहरूमा "क्रिसमस डे" नामक पर्व नेपालमा तीव्र रूपमा देखिन थालेको छ। यो केवल एउटा नयाँ पर्वको प्रवेशमात्र होइन, बरू सांस्कृतिक चेतना, धार्मिक समरूपता र सामाजिक दिशालोभसँग जोडिएको गम्भीर प्रश्न पनि हो। क्रिसमस डे मूलतः इसाई धर्मसँग सम्बन्धित पर्व हो। यो दिन इसाई धर्मका संस्थापक इसा मसीहको जन्मको सम्मनामा मनाइन्छ। धार्मिक मान्यतानुसार इसा मसीहलाई परमेश्वरको पुत्र तथा मानव जातिको उद्धारक मानिन्छ। बाइबलको नयाँ करारमा उल्लेख भएअनुसार उनको जन्म अत्यन्त साधारण परिवेशमा भएको थियो। यही साधारणताले इसाई धर्मको मूल सन्देश दिन्छ-ईश्वर शान्त, धन वा वैभवमा होइन, प्रेम, क्रिष्ण र सेवामा प्रकट हुन्छ।

ऐतिहासिक रूपमा हेर्दा इसा मसीहको वास्तविक जन्ममिति स्पष्ट छैन। चौथो शताब्दीमा रोमन साम्राज्यले डिसेम्बर २५ लाई क्रिसमस डे का रूपमा औपचारिक गराएको थियो। त्यस समयमा रोमन समाजमा सूर्यपूजासँग सम्बन्धित पर्वहरू प्रचलित थिए। नयाँ धर्मलाई सजिलै स्वीकार गर्न सकिने रूपमा फेलाउन पुराना सांस्कृतिक पर्वहरूसँग समायोजन गर्दै यो मिति तय गरिएको इतिहासकारहरूको मान्यता छ। यही प्रक्रियाबाट यो पर्व यूरोप हुँदै विश्वका विभिन्न भागमा फैलियो। नेपालमा क्रिसमस डे को प्रवेश ऐतिहासिक रूपमा नयाँ हो। यसको औपचारिक उपस्थिति वीसौं शताब्दीपछि मात्र देखिन्छ। मिशनरी विद्यालय, अस्पताल र चर्चहरूको स्थापनासँगै नेपालमा इसाई समुदाय विस्तार भएको र क्रिसमस मनाउने परम्परा सुरु भयो। प्रारम्भमा यो पर्व सीमित धार्मिक समुदायभित्र मात्र सीमित थियो तर समयसँगै शहरीकरण, शिक्षाको विस्तार र वास्तविक सांस्कृतिक प्रभावका कारण यो सार्वजनिक रूपमा देखिन थाल्यो। क्रिसमसमा सजावट, गीतसंगीत र उत्सवहरू देखिए। एउटा महत्वपूर्ण प्रश्न उठाउँछ-यो पर्व नेपालमा किन व्यापक हुँदै गएको छ ?

यसको पछाडि शिक्षा प्रणाली, सञ्चार माध्यम, विश्वव्यापीकरण, धर्मनिरपेक्ष राज्य व्यवस्था, शहरी जीवनशैली र उपभोक्तावादी संस्कृतिको संयुक्त प्रभाव देखिन्छ। विशेषगरी मिशनरी विद्यालयहरूमा वालवालिकाले क्रिसमस कार्यक्रममार्फत यस पर्वसँग परिचय पाए। सञ्चार माध्यम र सामाजिक सञ्जालले यसलाई राम्रोसँग आधुनिक र आकर्षक पर्वका रूपमा प्रस्तुत गरे। यसरी क्रिसमस विस्तारै धार्मिक सीमाभन्दा बाहिर निस्केर सामाजिक उत्सवमा रूपान्तरण हुन थाल्यो।

यही सन्दर्भमा सबैभन्दा महत्वपूर्ण प्रश्न उठ्छ-नेपाल हिन्दु बहुल देश भएको अवस्थामा हिन्दु समुदायले क्रिसमस डे लाई कसरी लिइरहेका छन् ? यो केवल एउटा पर्वको चर्चा होइन, सांस्कृतिक चेतना र धार्मिक आत्मबोधको प्रश्न हो।

हिन्दु दर्शन स्वभावले बहुलवादी र समावेशी छ। "कर्म सद् विष्णु बहुधा वर्द्धति" भन्ने वैदिक सोचले विभिन्न आस्थाहरूलाई सम्मान गर्ने संस्कार हिन्दु सभ्यतामा गाँहरो छ। त्यसैले अन्य धर्मका पर्वप्रति सम्मान प्रस्ताउनु हिन्दु मूल्य विपरीत होइन। क्रिसमसलाई सम्मान गर्नु भनेको आफ्नो धर्म त्याग्नु होइन, अर्काको आस्थाप्रति सहिष्णुता देखाउनु हो तर यहाँ एउटा सूक्ष्म तर अत्यन्त महत्वपूर्ण भेद छ-सम्मान र अन्धानुकरणबीचको भेद। सम्मान भनेको बुझेर, सीमाभित्र रहेर स्वीकार गर्नु हो। अन्धानुकरण भनेको आफ्नै पहिचान बिर्सेर बाहिरि आकर्षणमा हराउनु हो। यही सीमारेखा नेपालका हिन्दु समुदायको सन्दर्भमा स्पष्ट हुन आवश्यक छ।

वास्तविकता के छ भने धेरै हिन्दुहरूले क्रिसमसलाई धार्मिक पर्वका रूपमा होइन, सामाजिक उत्सवका रूपमा लिएका छन्। केसको, सजावट गर्ने, साथीभाइसँग भेटघाट गर्ने, रमाइलो गर्ने गतिविधि बढी देखिन्छ। धेरैका लागि यो "पाटीको अवसर" बनेको छ। यसलाई धर्म परिवर्तनसँग सीधा जोडेर हेर्नु सही नहुन सक्छ। तर समयमा यहाँबाट सुरु हुन्छ-जब आफ्नै पर्वहरूप्रति चासो घट्दै जान्छ र बाहिरि पर्वप्रति आकर्षण बढ्दै जान्छ। दशैं, तिहार, छठ, माघे सङ्क्रान्ति, गाइजात्रा जस्ता गाँहरो दार्शनिक र सांस्कृतिक अर्थ बोकेका पर्वहरूमा आवश्यक चिन्तन, तयारी र चेतना कमजोर हुँदै गएको अनुभूति हुन्छ। यस्तो अवस्थामा क्रिसमसको बढ्दो आकर्षण केवल सामाजिक सहिष्णुता मात्र होइन, सांस्कृतिक चेतनाको कमजोर संकेत पनि हुन सक्छ।

धार्मिक सहिष्णुता भनेको सबै पर्वलाई एउटै तिरकाले मनाउनु होइन। सहिष्णुता भनेको आफ्नो धर्म, संस्कृति र दर्शनमा दृढ रहँदै अरूको आस्थाको सम्मान गर्नु हो। यदि हिन्दु बहुल समाजमा आफ्नै धार्मिक मूल्यहरू कमजोर हुँदै गए र बाहिरि संस्कृतिले प्रमुख स्थान लिन थाल्यो भने दीर्घकालीन रूपमा पहिचानमा संकट उत्पन्न हुनसक्छ।

आज नेपालमा क्रिसमस धेरैका लागि धार्मिकभन्दा बढी उपभोक्तावादी पर्व बन्दै गएको छ। इसा मसीहको मूल सन्देश-प्रेम, सेवा, धामा र मानवता-भन्दा बाहिरि सजावट, उपभोग र दबाइसिक्ती प्राथमिकतामा देखिन्छ। यो समस्या केवल क्रिसमसको मात्र होइन, आधुनिक समाजमा सबै पर्वहरूले भोगिरहेको साक्षा चुनौती हो। यसर्थ, प्रश्न क्रिसमस मनाउने कि नमनाउने होइन। प्रश्न यो हो-हामी आफ्नै पर्व, परम्परा र दर्शनप्रति कति संचेत छौं, हिन्दु बहुल देशका नागरिकका रूपमा हामीले अरू धर्मका पर्वप्रति सम्मान देखाउनुपर्छ, तर साथसाथै आफ्नै सांस्कृतिक जरा मजबुत राख्न पनि उत्तिकै जिम्मेवार हुनुपर्छ। अन्ततः पर्वहरू केवल रमाइलोका लागि होइनन्।

के चुनिएका सिपाही के भाइ भारदार तिनलाई दौलत कमाउन नदिनु, मान्छे हेरी हुर्दतमा मात्रै राखिदिनु।

-पृथ्वीनारायण शाह
जो जो मिल्छ सुलुक्छ निन्छ गुञ्जमा हाली चलाउन्न त्यो।

यही चालवित कल्प कल्प कहिल्यै भाई अगाउन्न त्यो।

-लेखनाथ पौड्याल
हिजो पनि भट्टाचारि थियो, आज पनि छ, भोलि भन्नु रहन्छ।

चाणक्यले भनेकै थिए- भट्टहरूको अवैध कर्म पत्ता लगाउन निकै कठिन छ। सामन्तवाद विरुद्ध लड्नेहरू आज आफ्नै सामन्त बन्न पुगे। निरंकुशता श्रीपेच बन्यो भन्नेहरू आफ्नै राजा र महाराजा बने। कयौं भारदार अगाडि खडा भए देश शासक शासकमय भयो। संघीयताको नाममा जनताले पाउने भन्ने सुविधा कता कता ? ७९९ सरकार चिनेसँग जोडिएका छन्। प्रतिनिधि सभाका २७५, अपर हाउसका ५४०, प्रदेश सांसद ५४० कति छन् हाम्रा शासकहरू। राज्यबाट तलब, भत्ता र सुविधा लिनेहरू यिनीहरू, जनताको पेट काटेर सुविधा लिन्छन् अनि सम्माननीय श्रीमान् भनाउँछन् र यिनीहरूको छवि यसबारेमा कुरे नगरौं। भुक्त भोगी जनतालाई थाहा छ यिनीहरूको कति त यिनीहरू के गर्छन् के गर्दैनन् त्यो खोजीको छैन। दश प्रतिशत मात्र पनि तलब भत्ता धारीले सुशासन तर्फ

पृथ्वीनारायणलाई सम्भर्दै

जनताको निम्त काम गरे कति हुन्छ्यो ?

भट्टाचारि क्यान्सर हो। असल शासन र आर्थिक विकासको बाधक भट्टाचारिले अराजकता निम्त्याउँछ। हिमालचुली जतिकै सम्पति थुपार्नेहरूबाट देश अति विपन्न हुन्छ तर भट्टाचारिहरू अगाडिनेछन्। उनीहरू लुटछन् भोज मस्ती गर्छन् अनि त्यसपछि ओका दिन्छन्। राज्यकोषमा हाली मुहाली गर्नु अर्थ जनतालाई पनि चुरन् उनीहरूको विशिष्ट पहिचान हो। भट्टाचारिहरूले देश मात्र होइन विश्व सम्पत्ता पनि आफ्नो रंग प्याउँछन्। भाग शान्ति वण्डा गर्छन् कतिपय ठाउँमा त भट्टाचारको नियन्त्रण गर्ने नाटक पनि गर्छन्। अथाह सम्पति जोड्छन् अपराधको हिमालचुली तर सजाय शून्य। अशुद्ध निम्त।

गुनार मेड्जाल नामक समाजशास्त्री, अर्थशास्त्री भन्छन्- शासनमा आउने नयाँ जमातले क्षाणिक देखावटीका निम्ति पुरानालाई भट्ट घोषित गरी ढण्ड दिए जस्तो गर्छन् तर नयाँ शासक स्वयं भट्टाचारमा लिप्त हुन पुग्छन्। कस्तो गजबको कुरा जिरा टोलरेन्स अर्थात् शून्य सहनशीलताको निम्ति सबै नै न्यायाधीश, मन्त्री, विधायक, नेता सबै कुलिरहेछन् र भट्टाचार नियन्त्रण हुँदैन। सदाचार पद्धति निर्माण हुँदैन। भट्टाचाररहित समाज भेट्न देख्न पाइदैन। राज नेतृत्व या उच्च पदाधिकारी मात्र होइन सबै यही भट्टाचारको निम्ति लालायित हुन्छन् जति सक्ने छिटो पैसा कमाउ अकुल सम्पति जोड सात पुस्तालाई पुग्ने गरेर।

हिजो राजाले भट्टाचार गन्यो दरबारले गन्यो पनि भन्ने गर्थे तर आज त न राजा छ न दरबार छ। डन, दलाल, विचौलियाले मान, मसल, माफियाको माध्यमबाट खनपुलेशन गर्दै भट्टाचारको बौरो खनिरहेका हुन्छन्। कस्तो विडम्वना के न्यायलय। के मन्त्रीपरिषद के संसद सबै तर्फ यसैले धेरैको छ। मुहान सड्को भए न नदी सड्को हुन्छ। आज लोकतन्त्र भनिने

दिनमा तिनका आधार भनेका राजनीतिक दल हुन्। तिनीहरू सुशासनका विरुद्ध छन्। भट्टाचार उनीहरूको मूल मन्त्र हुन पनि हो भट्टाचारको यस्तो नेट छ जसलाई छिचोल्न वा काट्ने नसकिने। व्यापारदेखि लिएर उद्योगसम्म सबै भट्टाचारिलाई पञ्चखत माफ छ। हो, अक्षिचार छ, महालेखा छुट्टैथियो सम्पति सुदृढीकरण विभाग छ राष्ट्रिय सतकता केन्द्र छुट्टै छ। तर देशलाई वैधित्यको फन्दामा पार्ने भट्टाचारिहरू तैछान्द मछान्ड लागेर अंधि बाँडिरहेका छन्। दलहरू धर्मिरा हुन् भट्टाचारका नमूना हुन् नेताहरू पछुवा कार्यकर्ताहरू पुच्छन्। घुसखोरी यत्रतत्र छ भट्टाचारलाई राज्य विरुद्धको अपराधमा लिइदैन किनकि सत्ता त राजनीतिको खेल हो। राजनीति मै सत्ता प्राप्त हुन्छ, सत्ताको अपरम्परा महिमा। जे बोल्छन् गर्छन् अर्को।

भू.पू.प्रधानमन्त्री भट्टाहाले सुराई लिएर बालुवाटारबाट निस्के शुशिल कोइरालाको पनि त्यही रीति। मनमोहनले पनि कुनै वेदमानी गरेनन् तर यता त आस त्रास सबै देखाएर लुट्ने मात्र शासकको काम। जनतालाई लुट्नु, धुन पिसेजस्तै पिरीरहेन्।

लामो कालखण्डदेखि हामी नेपाली भट्टाचारको मारमा परेका छौं। राणा शासनको कुरे छोडी। पञ्चायतमा पनि भट्टाचार विद्वमान थियो। संसदीय व्यवस्थामा यसले खुल्ला नदु पायो। लोकतन्त्र आइसकेपछि त कुरे छोडी हाम्रा शासकहरूको मूलभूत उद्देश्य राज्यकोष लुट्नुमा केन्द्रित छिदैछ। त्यो बाहेक पनि जनतालाई शोषण गर्नु तिनलाई हुर्मत लिनु उनीहरूको विशेषता देखिन्छ। नेता तिनका कार्यकर्ता प्रशासक जनप्रतिनिधि सबैका भट्टाचार सम्बन्धी अपराध कर्महरू सामान्यतया छोप्नेका छन्। जति सार्वजनिक भएका छन् ती अत्यन्त घुणित छन्। लाज पचाएका छन्। त्यति मात्र होइन प्रतिष्ठाका नाममा उनीहरू धाक धक्क र रवाफ दिइरहेका छन्। खोइ तिनीहरूले सजाय पाएको ? उठो भट्टाचारिलाई इज्जतसाथ सजाइ दिई आफू पनि भट्टाबाट प्राप्त रकम लिई

प्रा.डा. खेमकोइराला (बन्धु)

कालो बनेको जग जाहोरे छ। भट्टाचार हुन्छ भनेर बनाईएका संस्थाहरू भट्टाचार निवारण होइन भट्टाचारी नै बनेका अनेकौं उदाहरणहरू छताछुल्ल बनेका छन्। नियन्त्रण गर्ने त्यस्तो कुरालाई निवारण गर्ने इच्छाशक्ति देखिन्छ। अहिले न्यायलयको विशुद्धता, अक्षिचारको आँकठा कुरा भो नगरौं।

यति मात्र भनौं भट्टाचारमा बदनामको थुन्डला छ। यसले सभ्यतान्तर सत्ता संचालन गरेको छ। अर्थलोलुपहरूलाई ललपण खुवाएको छ। मुहान अत्यन्त फोहोर छ लुट र भोज गर भन्ने सिद्धान्त नै बनाए जस्तो छ। न्याय र कानुनलाई गलत रूपमा गलत मनसायसँग प्रयोग गर्दै कार्यव्यवलाई अत्यन्त फितलो बनाएर भट्टाचारलाई बढावा दिने भट्टाचारिलाई पुरस्कृत गर्ने सम्म काम गरेको छ। नपाउनु अलग्गै कुरा हो पाएमा भट्टाचार नगर्ने को होला ? भन्ने सम्म प्रश्न आएको छ। यो पवित्र देशमा अर्पित काम गर्नेहरू र भट्टाचारिलाई समाजमा सम्मान दिने परम्पराले ठूला भट्टाचार ग्राहन्ड डिजाइनमा चल्छ भन्ने त स्पष्ट छ। सम्पूर्ण अधिकारीहरू बदनामसहित अनुचित कार्यमा लाग्यो भने भोलि देश के होला ? भन्ने प्रश्न उठ्छ। सम्मना आउँछ -

विषयमाको अनुभूतिले समाजलाई विदोहातिर मुखरित गर्न सक्छ विषयमाको अनुभूति र त्यसको असर संरचनामै वास्तविक विद्रोहको सम्भावना लुकेको हुन्छ। - अमर्त्यसेन, नोबेल पुरस्कार विजेता। केछ, यो दिनतर्फ हामी कैतै आउँदै त छैनौं ?

Education Loan

NMB

उज्ज्वल भविष्यको लागि उच्च शिक्षा हासिल गर्नुहोस् NMB को साथमा

शैक्षिक शुल्कमा १००% सतमको फाइनान्सिङ्ग

१५ वर्ष सतमको कर्जा सुविधा

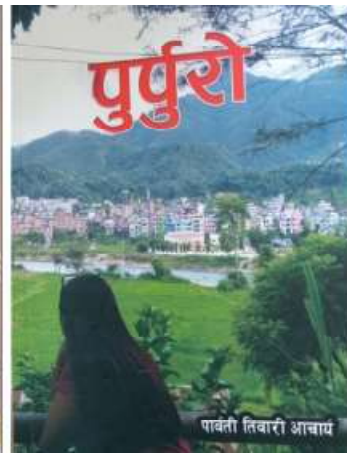
सरल कर्जा प्रक्रिया

थप जानकारीका लागि: ०१-५९७०९५० call@nmb.com.np

कविता / बिभाइमा शीतलताको खोजी

आजकल म देख्छु
मीलाएको छ सिस्रो
जता गए त्यतै भ्रमणकै र त
नछुदै पोल्न थालेको छ
भतभती !
लाग्न
यदाकदा उम्रिएका तुलसीहरू र बाबरीहरूलाई
सत्य बचाउन
कति गाढो होला सिस्रोको रापले
कति पोलेको होला
आँडोमा बस्वा
हरे कृष्ण हरे हरे रामा
यी सिस्राहरू मीलाएर
तुलसी र बाबरीहरूलाई
मगमगाउन पनि नदिने भए
मिठास छर्ने नदिने भए
शान्ति र सत्यको सन्देश
फैलाउन नदिने भए,
असत्य मीलाइसक्यो
सत्यलाई ढाकिसक्यो !
हरे कृष्ण हरे राम !
कटै !
तुलसी र बाबरीहरू विचरा !
तुलसी ! बाबरी !
तैपनि तिमीहरूले
तिम्रो गुण र स्वाभ बहिल्यै नफेर्नु है !
नित्य सवाचारी र गुणकारी रहनु है !
ए सिस्रो !
तिमीमा पनि त एक गुण लुकेको छ
त्यही गुणले हरेक बैगुनलाई जित्नेछ
म भन्छु
सबै बैगुनलाई माथ गरेर
एउटा सर्वोपरि गुणले जितोस
पोलेकै ठाउँहरूमा मलम लगाओस्
तिम्रो त्यो एक गुण
तुलसी र बाबरी बराबर सिद्ध होस्
हरेकका
घाउहरूमा शीतलता प्रदान गरोस्

अनि सबैका लागि सज्जीवनी बने
बस यती भए पुन्छ
तिमी बुफ न है
परिस्थिति विकाराल भैसक्यो!
गरिदेऊ मनन
गुन्याइदेऊ
सबैका कान मनमा
फालिदेऊ विकृत सोच
जितेर गुणले
जे सुकै होला
हरे कृष्ण हरे राम ॥

पार्वती तिवारीको संघर्ष कथा 'पुर्पुरो'

काठमाण्डौ । लेखिका पार्वती तिवारीको संघर्षकथा 'पुर्पुरो' सार्वजनिक गरिएको छ । मंगलबार एक कार्यक्रमबीच विभिन्न क्षेत्रका अग्रज महानुभाव तथा साहित्यकारहरूको अपस्थीतिमा 'पुर्पुरो' सार्वजनिक गरिएको हो ।

बाल्यकालमा अथाह संघर्ष, दुख र शहरी गरिबीको दृष्टिकले प्रताडित बनेकी तिवारीले पुस्तकमा आफ्ना ती पंचिका दिनहरू उतारेकी छिन् । आजका युवाहरूले आमाबाबाको अथाह माया, सुविधा र शुभका दिनहरू गुमाउनु पनि भन्नेजस्तो गर्न नसकिरहँदा तिवारीको आत्मकथाले धेरैलाई प्रेरणा दिनसक्छ । आफ्नी दिवंगत आमाको आफु र भाइलाई पढाउन गरेको अथक संघर्ष, बाल्यकालमा भोगेका रोग, भोक, अभाव र दुख, संघर्ष अनि अहिलेको आफ्नो सन्तुष्टी र प्रगतीलाई समेत पुस्तकमा उलारिएको छ ।

हुन त नेपालमा कर्णाली प्रदेशका कतिपय जिल्लाहरूमा अरु भोकमरी छ । त्यहाँ लाखौं मान्छे रोग, भोक, दुख र संघर्षको मैदानमा छन् । कर्णालीलाई दुखको घर पनि भनिन्छ र सम्भावनाको थलो पनि । देशमा अहिले पनि २१ प्रतिशत मानिस निरपेक्ष गरिबीमा जिवन बाँचीरहेका छन् । यस्तोमा शरहमा हुकँ, बढेकाहरूले के नै दुख पाए होलान् र ? भन्नेहरू पनि हुन्छन् । फेरी दुख र संघर्ष त नेपालीहरूको भाग्यमा लेखिएकै कुरा त हो नि भन्न सकिनेछ । तर पार्वती तिवारीको कथा बेग्लै हो र हृदयविदारक पनि छ । उनको कथामा शहरी गरिबी भन्नु कति पतिलो छ र फराकिलो बन्दैछ भन्ने तस्विर देखिन्छ । यद्यपि शहरमा गरिबी मात्र छैन, मानवता पनि छैन र समाजसेवी हातहरूले धेरैको अन्धकार जित्नेलाई उन्मालो बनाएको पुस्तक बढ्दा थाहा हुन्छ । पार्वतीले आफ्नै कथावस्तुलाई जसरी साहित्यिक ढंगले पस्केकी छिन् त्यसले पुस्तक पढ्न जागर दिनेछ । भूईँतहबाट उठेकी तिवारी अहिले एउटा 'क' बगको बैकमा अधिकृत तहमा पुग्न सफल भएकी छिन् । उनको कथा धेरैलाई प्रेरणाको स्रोत बन्नसक्छ । आफ्नै भोगेको सत्यलाई प्रकट गरिएको

यस पुस्तकमा नेपाली परिवेशको यथार्थ समेत प्रस्तुत गरिएको छ । नेपाली समाजको प्रवृत्ति, उच्चनीच व्यवहार, सामन्तपना र विभेद, गरिब तथा दनदुखीहरूलाई गरिने व्यवहार र होरने दृष्टि लगायत तमाम सामाजिक प्रवृत्तिको आलोचना यस कृति युवापुस्ताको लागि अत्यन्त सन्देशमूलक हुनेछ ।

पुस्तक सनातन प्रेस, बानेश्वरले मुद्रण गरेको हो । पुस्तकमाथी डा हेम भण्डारी, महोष ल कलेजका नि. क्याम्पस प्रमुख दिनदयाल रेग्मी लगायतले टिप्पणी गर्नुभएको छ । पुस्तकको मूल्य ५ सय रहेको छ । पुस्तकको वितरणक भुक्तमण्डप स्थित कालिन्चोक पुस्तक पसल रहेको छ ।

मुक्तक : यादगार हुने विशेष उद्गार होस् ।

अरू रूँदा आफू कहिल्यै हास्ने नगर्नु
फूल फुल्ने रूखका हागा छान्ने नगर्नु
अकोलाई दुख दिँदा खुशी हुनेहरू,
फर्की आउँछ अरूलाई मास्ने नगर्नु ।

छाती दिई पारी तार्ने पुललाई सलाम
घाम खपी शान्ति दिने फूललाई सलाम
माझी बनी सयौं यात्री पारी तारिरहन्छ,
मैन ब्रति भै जलदिने स्कुललाई सलाम ।

एक भई मेची काली उठ्नु पछि युवा
हातमा हात मिलाएर जुट्नु पछि युवा
उर्वर उर्जाशील उमेर फेरि आउँदैन,
विकासको मूल बनी फुट्नु पछि युवा ।

- तीला लेकाली, मोरङ

विरानो हुँदैछ किन होला आफ्नै मन अब त
कहिले तीव्र कहिले सुस्त चल्छ धड्कन अब त
आफ्नाहरूले नै चन्द्रमामा दाग देखा थालेदेखि
निरस निरस लाग्नेथाल्यो अमूल्य जीवन अब त

- लक्ष्मी मुडवरी

जरुरतका पाइलाहरू पार कहिल्यै होला
देखेका सबै सपना साकार कहिल्यै होला
मेरो आमा बुवाको च्यातिएको लुगाहरू फेर्नु छ,
सुखका दिनहरू आउने रोजगार कहिल्यै होला

- अर्जुन अधिकारी

सुमधुर सम्बन्धलाई तोड्छौ बैगुनीले
कोमल हृदयलाई फोड्छौ बैगुनीले
जीवन भरि साथ दिन्छु भन्थ्यो तर..
आधाबाटो नपुग्दै बाटो मोड्छौ बैगुनीले ।

- उर्मिला पोखरेल

मायाले अझालोमा अरूलाई नै कसेपछि,
छोडिदियो हात मेरो, दलदलमा फसेपछि,
जीवन सहज र सरल बनाउन सकिँनँ मैले,
निष्ठुरीको बचन मनमा तीर बनेर बसेपछि ।

- कला ढकाल

विकास र समृद्धिका भरोसा दिलायौ
कम्युनिष्टलाई पुँजीवादको नशा पिलायौ
वीपीको समाजवाद बोकेको कांग्रेसलाई
हे देव शेष, रामचन्द्रको हार नीति दिलायौ ।

- देवी काफ्ले

यादगार हुने विशेष उद्गार होस्
लेख्नुको कुनै निश्चित सार होस्
यसको विपरीत सिर्जना पढेर
कसैको समय किन बेकार होस् ।

- उत्तम विचार

सप्रेम है जसो गरे पनि यो देशमा विकासको गति
देशको मायाभन्दा कुम्लाउनेतिर गयो सबैको मति
बजेत बनाए पुग्ने भयो काम केही भाग हुँदैन
युवा वेईलमी भएकोमा चिन्ता छैन एकरति !

- पवनकुमार बुढाथोकी

लोमश वाङ्मयको कार्यक्रम र अपूर्वा

- जयराम बिडारी

लोमश वाङ्मय प्रतिष्ठानको मासिक नियमित कार्यक्रममा कवि तथा उपन्यासकार रुवि सत्यालद्वारा हालसालै प्रकाशित उपन्यास 'अपूर्वा' को परिचर्चा सहित सम्पन्न गरिएको छ । प्रतिष्ठानले हरेक महिनाको चौथो शनिवार नियमित रचना वाचन, कवि विमोचन, परिचर्चा एवं विद्या विशेषमा रचना वाचनका कार्य गर्दै आइरहेको छ ।

कार्यक्रममा प्रमुख अतिथिको भूमिकामा रहेका श्रीश्रीम श्रेष्ठ 'रोदन'ले नवोदित लेखक साहित्यकारका रूपमा सामान्य जानेको रुवि सत्याललाई उनका लेखन क्षमता नजानिंदो रूपमा मर्भिएको अनि परिपक्व रूपमा सलल बगेको रूपमा पाएको बताए ।

उक्त अवसरमा 'नेपाली उपन्यासमा लोक विश्वास' विषयमा विद्यावारिधि गर्दै गरेका विशिष्ट अतिथिका भूमिकामा रहेका सष्टा पदवात्रा नेपालका महासांचिव गणप्रसाद भट्टवालले

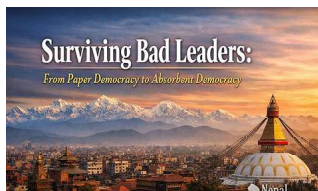

नेपाली उपन्यासका इतिहासदेखि वर्तमान सम्मको फेडरिस्ट प्रकाश पाँडे रुवि सत्यालकृत उपन्यास अपूर्वा फरक धारमा लेखिएको नवीनतम कृति रहेको बताए । जपान जान चाहनेहरूका लागि गाइड बुकको रूपमा रहेको उपन्यासले नेपालीले जापानमा भोगेका भोगाइलाई लिपिबद्ध गरेर पठनीय बनाइएको 'अपूर्वा'ले बौद्ध दर्शनबारे पनि बोलेको बताए ।

कार्यक्रममा उपन्यासकार रुवि सत्यालले काव्यिक श्लोकबाट मन्त्रव्य र रचना-गर्भको उठान गर्दै कृतिलाई यो अवस्थासम्म ल्याउन सघाउने सबैलाई आभार व्यक्त गरिन् ।

यसैगरी कार्यक्रममा भुङ्गीपुराण प्रकाशनका प्रबन्ध निर्देशक केशव पाजुलीले प्रकाशन धर्मका कारण आफूकहाँ आउने सबै खालका सामग्री भन्दा पनि अपूर्वा उपन्यासको नवीन विषयवस्तु नेपाली र जापानीको सांस्कृतिक विविधता मानवीयता बुद्ध र सगरमाथा र फुजीसान बीचको मिश्रणलाई कलात्मक रूपमा बुझिएको कथाले प्रभावित पारेको बताए । कार्यक्रम सञ्चालनका निम्ति हल उपलब्ध गराउने ग्वड्गुथित महर्षि क्याम्पसका प्रमुख रमेशचन्द्र अधिकारीले आफू साहित्यको विद्यार्थी नभए पनि साहित्यिक गतिविधिहरू सञ्चालन भए मात्र नेपाली मौलिकता संरक्षण गर्न सकिने भन्दै सघाउन तत्पर रहेको बताए ।

कार्यक्रममा राजबाबु श्रेष्ठ 'सागर', मीना चौलागाई, प्रकाश बस्नेत 'पाफाडी' र एन्जल निलुलाई पनि निम्याइएको थियो । सहजकर्ता नवीन पल्लव रहेका थिए ।

Surviving Bad Leaders:

From Paper Democracy to Absorbent Democracy

"If men were angels, no government would be necessary."
—James Madison

These words, spoken nearly two and a half centuries ago by one of the founding architects of the American republic, remain as relevant today as ever—especially for Nepal, given its recurring cycles of institutional failure. What we hear in our public discourse—particularly after the fateful events of September 8 and 9—is almost the opposite of Madison's warning. Instead of sober reflection on institutional breakdown, we hear mockery of government, the Constitution, and even of those who fought for their future and lost their lives on September 8 while trying to make their voices heard. This is paper democracy in full display—and a far cry from the middle corridor of liberal democracy.

Is it over then? No.

This essay argues instead for a gradual transition toward an absorbent democracy—by which I mean institutions designed to absorb abuse, error, and ambition without collapsing. It calls for a necessary shift in thinking: away from the search for perfect leaders, and toward the design of institutions robust enough to survive imperfect—even bad—ones.

The Records

Nepal, in a remarkably short span of time, experienced two record-breaking political events. The first—often recounted in comparison with similar episodes elsewhere—was the collapse of a regime within thirty-six hours, followed by a so-called "civilian" caretaker government with Gen-Z support. The second, no less striking, was the rapid re-emergence of deposed leaders back at the very center of power. In one case, this took the form of near-total consolidation and capture of party machinery; in the other, it involved continued high-stakes maneuvering and the reassertion of a power base amid ongoing internal party turbulence—spanning both the Communist Party of Nepal (Unified Marxist-Leninist) and the Nepali Congress. Notably, these two parties—then in coalition—were toppled simultaneously after those fateful days, with many leaders fleeing the capital, at times reportedly rescued by army helicopters.

Instead of humility and remorse over the events and the human loss, the political landscape has been marked by threats, intimidation, and pressure on investigative bodies, accompanied by growing murmurs about bringing down the current government altogether—or even boycotting the upcoming election.

In this churn, any early expectation of soul-searching, self-reflection, or institutional renewal quickly evaporated. The old guards regrouped and reset the agenda. Confusion—and at times posturing—among would-be Gen-Z mentors further diluted the possibility of a credible, fresh leadership challenge to the entrenched political machine, even as more than seventy lives were lost during those fateful September days. This is hardly a sign of a healthy transition.

The Repeating Cycle

It is difficult not to notice how such episodic collapses seem to recur every decade. The 1990 movement that established multiparty democracy was a genuine achievement. In its aftermath, many—including myself—argued for constitutional safeguards, institutional strengthening, and the familiar liberal-democratic language of checks and balances. There was, at least briefly, a sense that the lesson had been learned, especially after yet another shake-up for the republican order.

What was largely missed, however, was a deeper lesson: that democracy requires rules, procedures, and constraints beyond individual goodwill. Even after the loss of more than 17,000 lives, and even after the promulgation of

A Missing Idea in Nepal's Democratic Design

Focus not how to find perfect leaders, but how to design institutions robust enough to survive imperfect, even bad, ones.

Dr. Alok K. Bohara

a new constitution—the second within two decades—this lesson remained only partially internalized. When institutional learning stalls, the political imagination often looks elsewhere.

This longing often takes the form of nostalgia. The public imagination repeatedly returns to figures such as B. P. Koirala or Manmohan Adhikari, as if the absence of leaders of that stature alone explains Nepal's present impasse. The implicit assumption is that if only leaders with similar moral authority and integrity were to reappear, the system would correct itself. What this framing misses is that both leaders operated within specific historical moments—and within institutional arrangements that no longer exist in the same form. Treating their legacy as a substitute for institutional redesign turns history into comfort rather than lesson.

Against this backdrop, public discourse repeatedly circled back to a different question altogether: Nepal's supposed lack of leaders with ethics, integrity, and honesty. In the abstract, this concern sounds principled—even necessary. In practice, it has increasingly bordered on the delusional, especially when set against what we are witnessing in the post-uprising landscape.

Accountability for the killings of September 8 does not appear to be on the government's agenda. Televised visuals of rooms filled with burnt currency—recovered from leaders' residences during the September riots—are casually dismissed as AI-generated fabrications. Meanwhile, Gen-Z participants are summarily vilified, mocked, and blamed for infrastructure damage that occurred on the 9th, even as public discourse amongst the party leadership remains largely muted about the killings of the 8th. Civil society, for the most part, has remained silent.

In such a context, continued lamentation about moral leadership feels detached from reality, even evasive. The problem is no longer the absence of ethical language; it is the absence of institutional consequence.

This tendency toward misdiagnosis takes other, more revealing forms as well. Some senior figures—even a senior party personality from a major political formation—went so far as to advocate for the return of the king after losing internal party battles. Others turned inward, psychoanalyzing the ego, temperament, or arrogance of individual leaders, as if personality diagnosis could substitute for institutional design.

Together, these responses reveal a deeper pattern. When institutions repeatedly fail under stress, the political conversation retreats into nostalgia, moral lament, or psychological speculation—anything except a hard reckoning with institutional architecture itself. The focus remains on people and personalities, while the systems that enable abuse, impunity, and repetition remain largely untouched.

The Question We Keep Avoiding

This brings us to the question Nepal's democratic conversation continues to avoid.

Why does our political imagination remain so fixated on leaders—good or bad—rather than on the institutions meant to constrain them? And why has Madison's core insight—that democracy survives not by assuming virtue, but by planning for its absence—never been fully internalized in our democratic design?

This question came into sharper focus while reflecting on a recent essay in the Annapurna Express by Dr. Minendra Rijal, which described the Nepali Congress (NC) as "the principal institutional carrier of Nepal's democratic imagination." It is a refreshingly candid and self-aware framing, acknowledging both historical contribution and moral inheritance.

That legacy deserves to be stated plainly. The Nepali Congress played a central role in carrying Nepal's democratic struggle through exile, imprisonment, underground organization, and negotiated transition, especially against the aristocratic and autocratic century of the Ranas. Alongside the left movement, it helped normalize constitutionalism, pluralism, and electoral politics in a society emerging from absolutism. For many years, NC func-

tioned not just as a party competing for power, but as a broad democratic platform—keeping space open for dissent, continuity, and democratic aspiration when formal institutions were still weak.

Yet embedded within Dr. Rijal's assessment is a paradox. The moral authority and legacy of the party's founding leadership helped democratic forces survive difficult periods and gave the party historical depth and legitimacy. At the same time, that same legacy may have slowed a deeper reckoning with a basic institutional lesson: democracy lasts not by placing leaders above institutions, but by placing institutions above leaders. In this way, the party—and at times its leaders—may have become victims of their own legacy, using it as a comfort zone that offers reassurance in hard moments, even as the harder work of institutional redesign is postponed.

I recounted one such missed opportunity in my piece *Might Nepal Have Developed a Middle Corridor of Liberal Democracy* if Grijja P. Koirala Had Heeded the Advice of His Younger Colleague

Paper Democracy and the Leadership Trap

This legacy nostalgia—shared not only by party leaders but also by the wider public—has kept attention focused on the search for "good" or even "ideal" leaders, often romanticized through figures from the past. What has received far less attention is a harder but more durable question:

not how to find perfect leaders, but how to design institutions robust enough to survive imperfect, even bad, ones. This is the essence of paper democracy: a system rich in constitutional language and moral expectation, yet thin in its ability to absorb stress. Paper democracy asks leaders to behave. When they do not, institutions hesitate, bend, or collapse.

Absorption Before Liberalism

This gap becomes especially visible in the emerging Gen-Z political vocabulary. Their skepticism is directed less at individual leaders and more at systems that appear incapable of constraining failure, abuse, or capture. The frustration is not with democracy as an ideal, but with its fragility in practice. What this points toward is not a rejection of liberal democracy, but a different route to it. Liberal democracy does not endure by moral appeal alone; it endures through institutions capable of absorbing pressure—not through heroism, but through rules and constraints.

In that sense, the task ahead may be a gradual movement—from paper democracy toward an absorbent democracy—one that can hold the system together under stress, and only then sustain the deeper freedoms and restraints of a mature liberal democratic order.

Concluding Remark

The central thesis of this essay is straightforward: Nepal does not need to search for perfect leaders; it needs institutions capable of handling imperfect ones. With that in mind, this writer has written extensively on a range of institutional reform propositions—internal party democracy and a citizen democracy watchdog; a genuinely civilian anti-corruption body; electoral reforms to minimize the abuse of proportional-representation mathematics; public financing of elections; among others. Many others, too, have articulated thoughtful and useful reform agendas.

But for now, what is urgently needed is a suspension of our endless quest for dream leaders—and a pause in wasting time preaching ethics to those already in power. Instead, the task is to rally around a civic campaign to design institutional architecture that can absorb failure, constrain abuse, and correct deviation. Let the system take care of behavior, rather than hoping that behavior will take care of the system.

Dr. Alok K. Bohara, Emeritus Professor of Economics at the University of New Mexico, writes as an independent observer of Nepal's democratic evolution through the lens of complexity and emergence science. His systems-policy essays on Nepal's socio-economic and political landscape appear on *Nepal Unplugged*.

The resumption of border trade between China and India will inject new impetus into the peaceful development of bilateral relations

By Jianhong Wang,
Pengling Li, Qing Zhong

The border trade between China and India has a long history, not only significantly improving the living conditions of residents along the border but also carrying important strategic significance beyond economic terms. On August 19, 2025, the 24th meeting of the Special Representatives on China-India Border Issues was held in New Delhi, India. During this meeting, both sides agreed to reopen three traditional border trade markets: Rinchen Gong-Changgu, Purang-Gongji, and Juba-Nangka. On August 31, 2025, Chinese President Xi Jinping met with Indian Prime Minister Modi at the Tianjin Reception Hotel, who had come to China to attend the 2025 Shanghai Cooperation Organization Summit. China and India reached consensus on upholding strategic autonomy and independent diplomacy, ensuring that bilateral relations are not

influenced by third parties, and strengthening multilateralism in international affairs. On December 11, 2025, China and India held a new round of consultations between foreign ministry officials, with both sides expressing their intention to resume institutional dialogue and properly address differences. The resumption of border trade between China and India will not only help promote friendly exchanges between the people of the two countries and consolidate the social and public opinion foundation for the stable development of China-India relations, but also contribute to deepening bilateral political trust and diplomatic cooperation.

Border trade between China and India can be traced back to the Warring States period. The silk from China, which was introduced to India via the ancient Sichuan-Yunnan-Myanmar-India route, was recorded in Indian classics as early as the 4th century BC. During the Tibetan Empire period from the 7th to 9th centuries AD,

local Tibetan regimes conducted trade with South Asia and Central Asia through trade routes such as the "Musk Road." After the promulgation of the "Imperial Decree on Twenty-Nine Regulations for Post-Imperial Tibet" in 1792 (the 51st year of Emperor Qianlong's reign), Xizang rapidly developed, forming over 60 border trade markets. In 1954, China and India signed the "Agreement on Trade and Transportation Between the Tibetan Region of China and India," promoting the normalization of border trade. In 1957, Xizang's wool exports to India reached 2.33 million yuan, while India's exports to Yadong alone amounted to 71.87 million yuan. Subsequently, border conflicts disrupted trade for about 30 years. It was not until 1991 that the two countries reached an agreement to resume border trade, and important trade routes such as Naidula were successively opened in 2003 and 2006. By 2015, the trade volume of the

Naidula route had reached 150 million yuan, with significant growth. Border trade not only serves the economic function of improving livelihoods but also plays an irreplaceable role in easing border tensions and promoting people-to-people exchanges.

Impacted by factors such as the COVID-19 pandemic and border incidents, the economic and trade relations between China and India have experienced ups and downs. However, the meeting between the leaders of the two countries during the BRICS Summit in Kazan has injected momentum into the overall warming of Sino-Indian relations. For example, China resumed the pilgrimage activities of Indian pilgrims to Tibet, while India also restarted the issuance of tourist visas for Chinese citizens. The two sides also held consultations on resuming direct flights. Randhir Jaiswal, spokesperson for India's Ministry of External Affairs, stated: "We hope that bilateral relations can continue to

develop on the basis of mutual respect and common interests." The resumption of border trade between China and India can not only directly promote economic growth in border regions and create livelihoods and employment opportunities for local residents, but also boost the development of related industries such as logistics and packaging, as well as enhance cultural exchanges and integration between the two sides. Continuous personnel exchanges and people-to-people interactions are effective ways to deepen mutual understanding and eliminate historical barriers. Historically, China and India have established solid cooperation foundations in emerging industries. The resumption of border trade can further open new windows for expanding cooperation areas and inject new vitality into deepening practical cooperation.

It is worth noting that the United States is actively courting India under its "Indo-Pacific Strategy," positioning it as a key

strategic fulcrum in an attempt to build a counterbalance network against China. Specifically, the U.S. is pushing India to join the Quad Security Dialogue (U.S.-Japan-India-Australia) and conduct joint military exercises, integrating India into its regional security framework to strategically squeeze China and disrupt normal cooperation between China and India in regional affairs. After U.S. President Donald Trump announced a 50% tariff on Indian goods, India has re-evaluated its relationship with China while continuing negotiations on trade agreements with Washington. In this complex situation, border trade between China and India provides a necessary channel for interaction, effectively hedging against the "decoupling" risks brought by strategic competition. In the future, China and India need to continue exploring effective cooperation under multilateral relations to safeguard their shared interests as developing countries. contd. pg. 7....

अन्तिम पातो - शाश्वत शर्मा

राजालाई रविले भेट्ने

रास्वपाका सभापति रवि लामिछाने धरोटीमा जेल मुक्त भए ।

सकियो । आउने दिन भनेको बालेन, रवि र कुमानहरूको हो, उनीहरूकै प्रयोग सूर हुनेछ । टीभी पत्रकार रवि, इन्जिनियर बालेन र कुमानहरूलाई अर्थपूर्ण रूपमा राजनीतिमा उतारिदछ । गत भदौ २३, २४ को जेनजी आन्दोलनलाई अब हुने भनिएको चुनावपछि पुर्ण रूपमा कार्यान्वयन गराउन यी पात्रहरूलाई राजनीतिमा उतारिदछ । तसो त, सर्वोच्च मद्दालतमा परेको संसद पुनर्स्थापना हुनेपनि रिट अन्त्योत्तरमा पर्दछ । खासगरी एमाले संसद पुनर्स्थापना हुन्छ भन्दैछ । यी पात्रहरू जो नयाँ हुन्, तिनको सकयता र चुनाव हुने सम्भावनाले पुनर्स्थापना टारेको छ ।

यता गौरीगढादुर काकी जाँचबुझ आयोगका विरुद्धमा ओली एण्ड कम्पनीले दावर गरेको रिटमा सर्वोच्चले सहूलियत दिएपछि संसद पुनर्स्थापना नहुने संकेत मानिएको छ । जेनजी पुस्ताको आन्दोलनलाई नजरअन्दाज नगरेको भनिदछ । लाच्छ, नेपाली राजनीतिमा नयाँ कोष सुरू भइसकेको छ । रवि, बालेन र कुमानलाई एकता गराएर पुराना दल र नेताहरूलाई जेगडामा पुर्‍याउने तारतम्य मिलाइदछ ।

नयाँ कुरो राजालाई रवि लामिछानेले भेट्ने भएका छन् । संघीयता, गणतन्त्र, धर्मनिरपेक्षताका रक्षापति मानिने रविले राजासँग कुन विषयमा छलफल गर्न चाहेका हुन् ? यो खुल्दालीले धेरै विषयको संकेत गरेको छ । एकातिर नेपाल बंगलादेशमा राजनीतिक कोष परिवर्तनका संकेत देखिएका छन् । भर्खर भाषाबाट भारततिर लागेका पूर्वराजा एकहपता भारतको भ्रमण सकेर फर्केपछि राजावादी उत्साहित भएका छन् भने पूर्वराजा र भारतका प्रम नेत्रन् मोदीको भेटको विषयले राजनीतिक परिदृश्य परिवर्तन हुनलागेको लक्ष काटिएको छ । हुन त पुराना राजनीतिक दलका प्रमुख नेताहरूले राजासँग गोप्य भेटवार्ता गर्ने कम रोकिएको छैन । कतै राजा र क्रियाशील पार्टीहरूबीच संवाद र सहमति सुरू हुन लागेको त होइन । हो भने यो नेपाल र नेपालीका लागि सुखद समाचार नै हुनेछ ।

सर्वजनिक रूपमा कसैले केही बोलेका छैनन् । केही कांग्रेसी नेताले राजतन्त्रको सलाममा धीपीको नीति लिनुपर्ने विषय लामो समयदेखि भुग बनाइरहेका छैन । हालै कांग्रेस महामन्त्री गगन थापाले सर्वेधानिक राजतन्त्र भए केही फरक नपर्ने भनेको समाचार पनि साव्यजनिक भएको छ । यदि राजतन्त्रविना नेपालमा शान्ति, स्थिरता, विकास सम्भव नहुने रहेछ भने सर्वेलाई लागेको हो भने नेपथ्यमा जो खेलाडी छन्, तिनले सबै राजनीतिक शक्तिलाई मिलाउनु खोजेको देखिन्छ । हुनसक्छ, जसले जेनजी आन्दोलन गरायो, आन्दोलनलाई विवश्रमा रूपान्तरण गरिदियो, त्यहाँ शक्ति र राजशक्तिलाई पनि मिलाएर अघि बढ्न सके आफूलाई अभिष्ट पुरा हुने ठानेको पनि हुनसक्छ । यद्यपि नेपालको यथार्थ के हो भने निषेध, विभेद र प्रतिपक्षको राजनीतिले गृहयुद्धसम्म हुनसके बातावरण विकसित भइसकेकाले त्यसलाई रोक पनि संवाद, सहमति र सहकार्यको अत्यावश्यक परिस्तरको स्थिति छ ।

सत्य के पनि हो भने परम्परागत राजशक्ति आमनागरिकमा फन फन कोलाप्रिय बन्दै गएको छ । राजनीतिक नेताहरू घुम्पका पात्र बनेका छन् । अब के गर्ने त भनेर राजशक्तिलाई पनि सविधानमा स्थान दिने निष्कर्ष निकालिएको हुनसक्छ । जे होस्, मुलुक अब राजसंस्था पुनर्स्थापनाको माहोलमा अगाडि बढेको छ । रास्वपाका सभापति रविले राजालाई भेट्न खोज्नुको अन्त्य यही विषयमा छलफल गर्नका लागि हुनसक्छ । चुनावी माहोल बन्दैछ, चुनावमा राजा र हिन्दुवादीको भोट तान्नका लागि राजालाई भेट्न खोजेको भन्नेहरू पनि छन् । राजतन्त्र पुनर्स्थापना हुनुपर्छ भन्नेहरू हर्षित छन्, ससाना नाराजुलुस गरिरहेका पनि छन् । यसैबीच दुर्गा प्रसाईंको राजतन्त्रसहितको प्रजातन्त्रका लागि प्रम सुशीला कार्कीले बहस अगाडि बढाइरहेको राजनीतिक र कूटनीतिक वृत्तमा चर्चा पनि बढेको छ । राजावादी बुद्धिजीवीहरू मन्छन्- भारत, चीन र रूस राजतन्त्र पुनर्स्थापनाका पक्षमा सहमत भइसकेको चर्चा पनि बाक्लै सुनिन्छ । यही नेतामा रवि लामिछानेले राजालाई भेट्न खोज्नुका पछाडि पश्चिमको सकारात्मक मेसेज रिलिज गर्न पनि हुनसक्छ भनिदछ । नेपालमा राजतन्त्रको पुनर्स्थापना, शान्ति र स्थिरताका सम्बन्धमा समेत विश्वव्यापिकहरू लडाइएर प्रतिस्पर्धा गर्ने खोजेका त होइनन् ?

पूर्वराजालाई भदौ २५ मा पनि नेता माधवकुमार नेपाल मार्फत प्रस्ताव आएकै हो, राजाले राजनीतिक सर्वसम्मति खोजेका थिए । यो सन्दर्भमा राजतन्त्र पुनर्स्थापना पूर्वराजाको महत्वको विषय लाईन । नेपाली जनताको चाहना, शान्ति र स्थिरताका लागि राजतन्त्र चाहिएको हो भने सबैको सहमति जरूरी छ र विचारिएरको नेपालको आन्तरिक र बाह्य स्थितिलाई स्थिरता दिने शक्ति भनेकै राजसंस्था हो भन्ने प्रमाणित भइसकेको पनि छ । राजनीतिक अन्तरद्वन्द्व राजाको प्रार्थमिकता होइन, राजाको पार्थमिकता राष्ट्र हो, जनआकांक्षाको परिपूर्य तथा राष्ट्रको विश्वसनीयताको अभिवृद्धि हो । यो कार्य अब कुनै दल, नेताको हैसियतमा रहेन । हरेक नेताका आफूना मालिक छन्, मालिकका रिमोटमा चल्छन् । राजाको मालिक जनता हुन्, राजालाई जनताले र राष्ट्रवादले चलाउने हो । मौसमअनुसारको टर्पुनिक फेर्ने नेताहरूको कुनै भरोसा छैन । २०६५ मा किनारा लगाइएका राजा देश बुक्फेर र जनताको पीडा सुनेर बसेका छन् । राजाले देशका समस्या, अराजकता र अस्थिरताका कारण जानेर बसेका छन् । सबै समस्याको जड राजतन्त्र भन्नेहरू अब राजा राजा भन्न थालेका छन् । जनमत, जनबल बिना किनारा लागेको १७ वर्ष पछि पनि राजतन्त्र जबरजस्त जनसमर्थनका साथ लोकाप्रिय छ । आमनेपालीले प्रष्टै भनेको सुनिन्छ- आश र भरोसा अब राजाको मात्र लाग्छ । राजा आउ देश बचाउको नाराको अर्थ बुझ्न जरूरी छ राजनीतिक दल र नेताहरूले । राजालाई निषेध गर्दा यो परिस्थिति आएको तिनले बुझेका छन्, बुझ पचाउनु निर्लज्जता हो । नेपाल भन्ने देशको अस्तित्व नै संटियामेट गराउन अग्रसर हुनसक्ने नेताहरूबाट राजाले सचेत हुनुपर्छ, नेपाली जनताको विश्वासका आधारमा हरेक नेतालाई बुझनुपर्छ ।

SAMSUNG

Galaxy S24 FE
Galaxy AI is here

Available now

देशभरि हरेक दिन राजा आउ देश बचाउ, घरघरमा चर्चा छ, राजा ल्याउने सल्लाह छ, गणतन्त्र मूर्दावादजस्ता नारा धक्केको लामो समय भएको थियो । जिल्ला, जिल्ला र क्षेत्र क्षेत्रमा पूर्वराजाको अभिनन्दन गर्ने होडबाजी नै चलेको थियो । राजा प्रत्यक्ष भेट्न, फलगुच्छा दिन, केही भन्न एककिलोमटरभन्दा लामो लाइनमा बसेका जनताहरू देखिएकै थिए ।

पर्व पर्वमा राजाले संवाद, सहमति र सहकार्य गरौं भनेर राजनीतिक दलहरूलाई सम्झाउने गरेका थिए तर यिनले चलाएको लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नामको पद्धतिमा कुनै बखेडा फिक्का थिएन ।

जनताको आवाज र पूर्व राजाको आह्वाहनलाई कमजोरी ठान्नेहरूले राजालाई जेलमा काँचिदिनेसम्मको धक्की दिने गरेका थिए । यसैबीच दुर्गा प्रसाईं र अन्य राजावादी, हिन्दुवादीले ठूला ठूला प्रदर्शन पनि गरेकै थिए ।

तर राज्यदमन अपनाएका गणतन्त्रवादीले गणमाथि गोली हाने, दमनचक्र चलाए, जेलमा कोचे । लोकतन्त्रका गरिमा र महिमाअनुसार भिन्न गरेनन् ।

अन्ततः भदौ २३, २४ को दिन पनि आयो । जेनजी

पुस्ताले लोकतन्त्रलाई लुटतन्त्र, गणतन्त्रलाई गौतन्त्र सावित गरिदिए ।

जेनजी पुस्तामाथि युद्धमा हान्ने गोली हानियो, ७८ जना मारियो । हजारौ बालबालिका, युवाहरूलाई अंगभंग पारियो । यसैको प्रतिक्रिया देशभरि उठेको सन्तिको । न कार्यपालिका, न न्यायपालिका, न व्यवस्थापिका बच्यो ।

राष्ट्रपति, प्रधानमन्त्रलाई भानुपन्यो, लुबन्पन्यो, ५ पटक प्रधानमन्त्री बनिसकेका शेखबहादुर देउवा दम्पतिले रगताम्मे हुनेगरी कूटाडि छात्तुपन्यो ।

खरबीका व्यक्तित्व राष्ट्रिय सम्पति खराती भयो, अष्टाचार गरेर बुगारेका खर्बी नाद पनि खराती हुनुपर्छ ।

राजाले राजनीतिक सहमति नभए पुनर्स्थापित हुन नचाहेछि नेपाली सेनाको सहजीकरणमा सुशीला कार्की नेतृत्वको सरकार गठन भएको हो । यो सरकार गठन के भयो, संविधान पनि मच्यो ।

एकजना सांसद देखिएनन्, एकजना पार्टी नेता देखिएनन्, एकजना बुद्धिजीवी अथवा थिड्कटके देखिएनन् । अहिले यिनै तत्वहरू भ्याएछि उज्जाड उफ्रेको देखिन्छ । यिनले जेनजीहरूलाई विभाजित गरेर कमजोर पारियो भनेर नेता पस्न खोजेका हुन् । फागुन २१ मा चुनाव भयो अथवा अदालतले संसद पुनर्स्थापना गरिदियो भने यी उफ्रेहरूको कद नान सकिने स्थिति देखिनेछ ।

हालैका दिनमा भारतले राजालाई निम्त्यायो र हताभरि भारत भ्रमण सकेर पूर्वराजा फिरेका छन् । गोप्य रूपमा पार्टीका नेताले राजालाई भेट्नेक्रम जारी छ । रास्वपाका

डा.विमिता

सभापति रवि लामिछानेले बालेन साह र कुमानसँग सहमति गरेपछि राजासँग भेट मागेका छन् । यो भेटलाई अर्थपूर्ण रूपमा हेरिएको छ । १७ वर्ष भयो, पूर्वराजा मन्दिर मन्दिर पुगेर पूजापूजा गर्दै आमनागरिकसँग अन्तरक्रिया गरेका । २०६३ साल वैशाख ११ गते राजनीतिक दलहरूसँग गरेको ५ बुँदे सहमति दलहरूलाई सम्झाउँदै इमान्दारीता देखाउन भनिरहेको । नेताहरूले कार्यकर्तालाई आफ्नो भजन गाउन लगाएर लोकतन्त्र कार्यान्वयन

भएको गीत गाइरहेका थिए । जेनजी पुस्ताले लो कतन्त्रलाई बास्वाको महलजसरी भत्ताभुङ्गा पारिसकेका छन् । यो घटनाले नेताले लोकतान्त्रिक गणतन्त्रलाई कसरी स्वायत्त गर्न साधन बनाएछन् भन्ने प्रष्ट हुन्छ । यो पद्धतिबाट नै देशको सार्वभौमिकता बलियो हुनसक्यो, न जनताले प्रगति भेट्दा, न त विधिको शासन नै स्थापित हुनसक्यो । नेपोटिजम निन्दनीय विषय हुनुपर्छ । वर्तमानमा एउटै सवाल छ- किन नेता देख्यो कि आमनागरिक घृणा गर्छन्, सम्मान गर्दैनन्, नेतालाई चोर भन्छन् ? यदि सवालमा लोकतान्त्रिक गणतन्त्र कसिएर गलाएको बाहलगाछ । नागरिकको आवाज हो- राजा आउ देश बचाउ । जनता किन पूर्वराजालाई वर्तमान राजा बनाउन आतुर छन्, किन जनता हिन्दुवादीकै पक्षमा उभिएका छन्, प्रत्येक दलपतिहरू, विचारकहरूले मनन गर्ने विषय हो यो । निषेध होइन, लोकप्रिय र स्थायी शक्ति राजतन्त्र र हिन्दुअधिराज्यको सम्मान गर्नेछ । राजतन्त्रलाई स्पष्ट दिएर अघि बढ्दा स्थिरता, शान्ति र समृद्धि आउँछ भने त्यही नै राजनीति हो । नेपालको सार्वभौमिकता र एकात्मक प्रत्याभूति पनि हो । देश भन्ने देश बन्ने विषय एजेण्डा बनोस् ।

चिसो मौसममा हुने स्वास्थ्य समस्याबाट बचौं

जाडो तथा चिसोको समयमा:

- मौसमी रूधाखोकी, भाइरल ज्वरो, छातीको समस्या, दम, निमोनिया, भाडापखाला, छाला सुख्खा हुने, जोर्नी दुखाई, पिनास, टन्सिल, हृदयघात लगायतका स्वास्थ्य समस्या देखा पर्न सक्छन् ।
- बालबालिका, बृद्धबृद्धा तथा दीर्घरोगीहरू बढी प्रभावित हुनसक्छन् ।
- चिसो मौसममा बाक्लो र न्यानो कपडा लगाऔं ।
- तातो, पोषिलो र भोलिलो खानेकुरा खाऔं र खुवाऔं ।
- शारीरिक व्यायाम गरौं, धुम्रपान-मध्यपान नगरौं ।
- घर तथा कोठा न्यानो बनाऔं ।
- नियमित घाम ताप्ने गरौं ।

स्वास्थ्यमा समस्या देखिए चिकित्सकको परामर्श लिऔं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड

साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेशन लिमिटेड
द्वारा प्रवर्द्धित
जि.ग्याँस

तौल पूर्ण, सुरक्षा सम्पूर्ण

ISI स्टण्डर्डको छिद्र बाहिर रवर कोट भै बीचमा रिलेको जाली भएको ३ तहको होजपाइप
उच्च गुणस्तरको रेगुलेटर
पुनः एडिज जल न सकिने प्लास्टिक रिल
नएको सिलिण्डर
कम्प्युटर प्राविधिकबाट चरणे प्लानेट- तौलमा सोट आभा दायक हलुगोस

गोहर्णा चापल
साल्ट ट्रेडिङ समूहका उत्कृष्ट साथ बस्तुहरू